

SÄDUR

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI
KINDRALSTAABI WALITSUSE WALJAANNE.

Üksiknumber 10 mk.

Ilmub kaks korda
kuus ühes kuu-
lisaga.

Nr 4.

Reedel, 2. märtsil 1923.

V aastakäik.

Sis u: D. Lebedew: Pääletungi lahing peatunud waenlase wastu. — A. Leht: Kaebtuste tõstmise õigus. — G. Leets: Saksa kahurwäe formatsioonid ilmasõjas. — Ergo: Meie uus jalgwäe määrustik. — Mõndasugust.

Pääletungi lahing peatunud waenlase wastu.

Alamalt toome sakslaste waated pääletungi lahingu kohta manööwersõjas. Need andmed on ilmasõja kogemuste tagajärgedeks ja on endale ametlikus juhendis „Führung und Gefecht“ wäljenduse leidnud. Seepärast pole üleliigne lugejaid wägede lahingtegewuse nimetatud osa kohta käiwa sakslaste doktriiniga tutvustada.

Kui wastane on peatunud ja positsioonile asunud, mis wälja fortifikatsiooni wahendite abil kindlustatud, tuleb sellega rehkendada, et ta selle positsiooni kaitseks wõimalikult wähem jõude määrab, kuna tal seega mujal suured jõud kasutada jääwad.

Seepärast peab pääletungija kaalumise alla wõtma, kas tal on wõimalik wastase seisukohti haarata, wõi peab ta neid atakeerima. Haaramisele aitab kaasa sagedasti öine aeg.

Wälja kindlustatud seisukohtade tugewus on mitmesugune, olenedes ajast ja abinõudest, mis kaitsjal tarwitada.

Seega on ka pääletungi täidewiimine mitmesugune ja oleneb wastase kindlustatud seisukohtade wastupaneku jõust.

Enamikul juhtumistest wõib wastase positsioonile lähenemist ainult öösel pimeduse katte all toimetada. Kaitsja ajutine tegewuswabadusest loobumine annab pääletungijale wõimaluse oma pääletungi ettewalmistuse töid põhjalikult toime panna.

Luuret tuleb juba wastasele liginemisel kõwendada. Sellest luurest peawad kõikide wäeliikide ohwitserid osa wõtma.

Mitmet liiki luurete kokkukõlastatud ühine juhtimine annab kiiremini tagajärgi ja mõjub korradamineks kaasa. Luure peab waenlase eelseisukohtade, pääpositsiooni seisukorra ja ula-

tuse, samuti ka wastase jõudude jaotuse kohta selgitust tooma.

Aeroplaanid ja aerostaadid wõiwad wäga wäärtuslikke teateid anda. Nimetatud õhuwahendite warakune wastase seisukohtade raiooni ilmumine leiab wastase weel tööde juurest.

Õhuüleswõtted ja waatlus annawad üldise ettekujutuse wastase kindlustuste seisukorra ja kuhu kohta. Samuti tuleb ka kahurwäe ja inseneriwäe ohwitseridel oma luuret nimetatud õhuwahendite abil toimetada.

Pääletungi tegewusel tuleb juba algul püüda õhus ülekaalu saawutada.

Kawakindel wastase maa ja aeroplaanide radiojaamade tegewuse silmaspidamine, tema telefonikõnede kinnipüüdmine eriliste kuulamise komandide abil, kõik see annab wastase paigutuse ja jõudude kohta wäga wäärtuslikke teateid.

Sedamööda kuidas wastasele lähenetakse, muutub luure ratsa luurkondade abil rindel wõimatuks ning asendatakse jalgsi luurega. Warem rindel asuwa ratsawäe tegewus juhitakse waenlase tiibadele.

Erilise tähtsusega on juba warakult hästi läbi mõeldud sidepidamine, iseäranis naabritega.

Rohkem üksikasjalikumaid teateid wastase kohta wõib ainult pärast tema eelmiste osade tagasipaiskamist muretseda. See lahingu järk tuleb wõimalikult kiiremalt läbi wiia. Kuid pääletungiwad osad ei tohi tiheneda ega wastase eelmiste seisukohtade ees kokku kuhjuda. Tegewuseks rindel määratakse ainult seks kõige tarwilikumad jalgwäe jõud, muu jalgwägi ei tohi lubada, et teda eelmisi waenlase osi haarawast liikumise algsuunast kõrwale juhitaks.

Mis kahurwäesse puutub, siis tuleb ta kohe algul wõimalikult suurema jõuga tegewusse panna.

Samal ajal peab pääletungija oma alla wõtma maakoha piirialad, mis wastase paigutusse ja tema seisukohtadesse pilku lubawad heita ja mis pääletungijale waatluspunktide asutamiseks ja kahurwäe hargumiseks kasulikud.

Kuid jalgwäe päämass ei pea esialgul weel mitte wastase kõige mõjuwama kahurtule piirist üle minema. Tal tuleb ju weel harguda.

Kui need esimesed sammud toime pandud, korraldatakse waatlus- ja mõõtmiswahenditega wastase pääseisukohtade, liigipääsu teede, pääletungi raiooni ja kahurpositsioonide luuret. Seks peab küllalt aega olema, et saadud õigete andmete põhjal otstarbekohaste korralduste tegemine wõimalikuks wõiks saada. Igasugused edaspidised parandused nõuawad suurt aja kulu ja on sagedasti rasked läbi wiia.

Wahel on soowitaw wastast tegewusele sundida, kuna see ta asetuse kohta selgust wõib muretseda. Seks saadetakse ette tugewad jalgwäe ja pioneeride osad ühes kuulipildujatega, millede lööki kahurtuli toetab.

Praeguse aja õhuluure wõib waenlase seisukohtade üle üksikasjalikke teateid anda. Kuid õhuüleswõtted omandawad oma tõelise tähtsuse alles siis, kui neid maaluure andmetega täiendatakse.

Õhuüleswõtete laialdane omamine wäeosades kergendab suuresti wiimaste luure tegewust.

Eriti suure tähtsusega on õigel ajal toime pandud ja kawakindel kahurmärkide luure, tarwitades seks aeroplaane, aerostaate ja kahurwäe mõõtmiswahendit. See luure annab sagedasti alused kahurwäe tegewuse algamiseks ja tema tule juhutamiseks.

Mis side korraldusse puutub, siis tuleb side algupostid sisse seada. Wõimalikult kaugemale ettepoole tulewad salajase kuulamise postid nihutada.

Kui olukord selgitatud, peab ülem otsusele jõudma, kas tal on wõimalik waenlase positsiooni haaramise abil wallata, mida ta alati peab püüdma. Kui otsustatud haarata, tuleb wahetult haaramise eeli wastane frontaalse löögiga kinni pidada, segades tal seega omi jõude meie manöwri wastu tegewusse saata.

Kui wastane külgedelt warjatud (naabrid, maastiku tingimused) ehk kui haaramist mingil muul põhjusel wõimalik pole teostada, tuleb wastasele pälöök otse ette anda, mil tagajärjeks esi-

teks ta rinde murdumine, siis aga sellest läbimurdmine.

Wastasele lööki otse ette andes, peab pääletungija ta rinde nõrgad punktid üles leidma ja neisse kõik omad jõupingutused (pälöögi) juhtima. Üldiselt wõetult oleks ainult üksikutel juhtumistel otstarbekohane omi jõude terwel waenlase rindel ühetasaselt ära jaotada. Igal juhtumisel tuleb jalgwägi läbimurru ühe ehk mitme sektori wastu koondada, teiste rinde sektorite wastu tegutsemiseks ainult nõrku osi määrares, mõnda aga hoopis ilma jättes. Sarnased tingimused peawad kahurwäe gruppeerimise aluseks olema. Wõimalused flankeeriwat tuld tarwitada tulewad täielikult ära kasutada.

Kahurwäe asetamisel tuleb wahet teha keskendatud tule ja kitsal alal asuwa keskendatud kahurwäe wahel. Need on kaks ise mõistet.

Läbimurde sektorid ei tohi liig kitsad olla, kuna muidu läbimurdwad osad wastase koondatud kahurtule mõjul liig ränku kaotusi kannaksid.

Pääletungiwa poole kahurwägi liigub ette ja asub omadele seisukohtadele eespool asuwa jalgwäe kaitse all. Kahurwäe wäljasõit seisukohtadele nõuab wastase kahurwäe lahinguwalmisuse tõttu erilist ettewaatust. Kahurwäe gruppeerimisel rinnet pidi ja sügawusse peab maastikku ja waatluse tingimusi arwesse wõtma. Üleliigne ruttamine waatlustööde ette walmistamisel tule juhtimiseks ja awamiseks, samuti ka üleliigne ruttamine warjabinõude tarwitusele wõtmisel õhu- ja maaluure wastu on kahjulik. Kõige selle täidewiimiseks tuleb kahurwäele nõutaw aeg anda.

Et tulega ette walmistus kokkukõlas oleks, on üldiselt soowitaw kindlustatud wälja positsiooni rünnakul lähedamaa kahurwäge jalgwäe erilisele kahurwäele, mis orgaaniliselt ta koosseisu kuulub, weel mitte kaasa anda. Pääle selle tuleb, meil tarwitada olewat kahurwäe hulka ja wastase seisukorda arwesse wõttes, otsustada, kas on otstarbekohane meie kahurwäge kaugelelaske ja lähedamaa kahurwäeks jaotada.

Kahurwägi peab püüdma ühel ajal tuld awada. Kuid alati ei ole see wõimalik, kuna mõnedel kahurwäe osadel juba positsioonile asunud batারেide tule kaitse all seisukohtadele tuleb asuda. Pääle selle on soowitaw üksikute batಾರೆide tegewust seisma jätta, et wõimalik oleks uuesti ilmunud wastase batಾರೆisid ootamatult tulistada. Kahurwäe ülem on kohustatud temale kaasa antud aeroplaane ja aerostaate kasutama, et eellaskmist ja tabawa laskmise juhtimist silmas pidada. Pääle selle tuleb tal täiel määral ka teisi waatlus-

wahendid (maapäälset waatlust, mõõtjaid osi) tarvitada. Kõigi nende tööde algnõudeks on hoolas sidewõrgu korraldus. Suur tulewik saab ses suhtes raadiofonil olema.

Kahurwäe ülesanne on wastase wastupanek murda ja jalgwäele edasitungimiseks tee puhastada. Seks peab meie kahurwägi wastase kahurwäe tegewuse halwama, et meie jalgwägi tema tuleribast läbi wõiks minna. Pärast seda koondatakse terwe kahurwägi (kaugelelaske, lähedamaa oma, jalgwäe raske tulirel-wastus) oma tule wastawalt maastikule ja wanema ülema kawatsustele wastase seisukohtade tähtsamate piirkondade pihta. Samal ajal halwawad batারেide wastased kahurid waenlase batಾರೆide tegewuse. Iseäranis toowad kasu gaasimürsud kahurwäe, tähtsamate toetuspunktide, külade, metsade ja teiste esemete tulistamisel.

Kuid tähelepanu tuleb selle pääle pöörata, kuidas kaitsja positsioonil asub. Ta wõib sääl ainult nõrku jõude pidada, wahel aga, seni kaua kuni meie päaletung weel ennast ilmutanud pole, mitte midagi. Sellepärast on kahurtuli mõne kaitseehituse pihta ainult siis õigustatud, kui kindlasti teada, et sääl wastane asub.

Kahurtuli on kõige mõjuwam, kui kahurwägi ja jalgwägi ühel ajal tegutsewad, sundides wastast seisukohtadele asuma ja jõude wälja tooma.

Sellepärast peab wanem ülem jalgwäe järjekindlat hargumist kahurwäe tulega, mis seda hargumist warjab, kokku kõlastama.

Sedamööda, kuidas jalgwäe päaletung areneb, antakse kahurwäe osadele lähedamaa wõitluse ülesanded. Et jalgwäe toetust wõitluses, mis ühtelugu kaswab ja raskemaks muutub, suurendada, tuleb talle nüüd osa lähedamaa wõitluse kahurwäge kaasa anda. Nende, jalgwäe osadele kaasaantud batಾರೆide isetegewus peab mõlema wäeliigi tihedaks koostegewuseks ühte sulama.

Jalgwägi, kes talle kätte näidatud alal pääle tungib, wõib päewal wastase positsioonidele läheneda ja enne pimeduse kättejõudmist lahendust otsida ainult tingimusel, et teda kahurwägi tugewasti toetaks.

Kui päewa jooksul korda ei läinud päaletungi teostada, tuleb saabuwat õõd kasutada, et jalgwäge wastasele wõimalikult lähemale wiia.

Pärast seda kaewub jalgwägi, kes sügawusse järgutatud, sääl, kus ta sunnitud oli peatuma. Alaliselt, wahel siin, wahel sääl ettepoole nihku-

des, kaewub ta uuesti. Sarnasele jalgwäe ettepoole liikumisele peawad kuulipildujad, miinipildujad ja kahurid täiel määral kaasa aitama. Mõnel raskel juhtumisel nõuab tormijooksu kaugusele lähenemine tööd mitme õõ jooksul.

Wastast tuleb, terwel rindel tegewust awaldades, päaletungija kawatsuste, rünnaku aja ja löögiks wälja walitud koha kohta wõimalikult kauem teadwusetuses hoida.

Igasuguseid ümberpaigutusi wastase seisukohtadel ja seljataga, eriti aga tema reserwide lähenemist otsustawaks tegewuseks, tuleb kurnawa tulega tema seljataguse sügawust pidi raskendada. Iseäranis mõjuwad edule ses suhtes kaasa eriti seks määratud õhuwaatlejad ja hoolas ettewalmistus.

Rünnaku (löögi) aeg määratakse enamikul juhtumistest wanema ülema käsuga kindlaks. Sagedasti tungitakse walge algul kallale. Rünnaku eeli käib alati tugew kahurtule ja miinipilduja tule ettewalmistus. Sellele järgneb, et ettewalmistuse tagajärgi täielikult ära kasutada, wahetult jalgwäe rünnak.

Wastase jalgwäe sügawa asetuse tõttu kujuneb meie jalgwäe rünnak enamasti üksikuteks wõitluse pesadeks. Wastasest wõitu saamise abinõudeks on: lahingu otsustawa punkti katematu sügawusest jõududega warustamine, wastase asetuse tungiwate osade külgakitse. Kõik ta wastulöögid ja wasturünnakud peawad meie kahurwäe, lahingu osade ja reserwide walweloleku wastu kokku warisema.

Kallaletungiwa jalgwäe esimeseks ülesandeks on päaletungi jätkamine selle algsuunas, et wastase kahurwäge enda kätte saada. Reserwid, mis talle wahetult järgnewad, jätkawad samuti liikumist wastase asetuse sügawusse. Liig warane algsuunast kõrwalekaldumine nõrgendab otsustawat lööki ja wähendab edu.

Wastaselt wõetud seisukohad wõtawad nende kaitseks määratud wäed enda alla, seawad kaitsekorda, et wastase wastulöökidelle walmis olla.

Tagaajamist, sääljuures armutut, tuleb pärast wastase seisukohtade waldamist wõimalikult kiiremalt toime panna.

Kui kindlustatud wälja seisukohtade rindrunnak lahendust ei annud, tuleb kaalumise alla wõtta, kui palju õõsine ümbergruppimine, et mõnes teises kohas kallaletungi toime panna, paremusi wõib pakkuda.

D. Lebedew.

Kaebtuste tõstmise õigus.

Sõjawäes on ülemusele suur võim alluwave üle antud. Kuid ülema võimul on ka oma piir, millest üleastumise puhul teda distsiplinaarsele ja kohtulikule wastutusele võib võtta. See piir on kindlaks määratud sõjanuhtlusseaduse artiklitega, ühest küljest, ja temale alluwa sõjawäelase õigustega, teisest küljest.

Wene sõjawäes kuni rewolutsioonini maksid need õigused küll sõdurite kohta wäga wähe, ainult nõnda palju, kui need ülemuse waadetega selle kohta kokku käisid. Ohwitseride õigusi ülemuse wägiwalla vastu kaitsti hoolikamalt, kuid üldiselt puudus ikkagi ohwitseril kui ka sõduril iseseisew õiguste kaitsmise õigus, pääle mõne äärmiselt tarwiliku juhtumise.

Alluwave sõjawäelaste õiguste kaitsmise võim oli täielikult antud kõrgemale ülemusele. Harilikult anti kaebtusi inspektori waatusel, kus sõdur wabalt kõrgemale ülemusele ette võis kanda kõik kaebused ja rahulolematused. Harilikult jäid kaebused suuremalt jaolt tähele panemata, ja kaebtuste wastuwõtmine oli saanud ainult mingisuguseks wormitaitmiseks. Ka tegelikult ei usaldanud sõdurid kaebtustega ülemuse vastu esineda, sest harilikult sai see ülemus sellest teada, ning hiljem hakati selle tõttu kaebaja vastu surweabinõusid tarwitama. See oli harilik nähtus allohwitseride juures.

Kaebtuste tagasilükkamiseks leiti alati põhjust, — kas ei olnud kaebtus küllalt põhjendatud, või sisaldas asjaolusid, mille kohta kaebtust tõsta ei wõidud j. n. e. Kaebtuse kandja sai tihti raskesti kannatada, kui tema kaebtust otsarbekohaseks ehk põhjendatuks ei tunnistanud.

Arusaadawail põhjustel kaitsti ülemuse autoriteeti nii wäga, et igas kaebtuse tõstmises leiti mitte õigusenõudmist, waid distsipliini rikkumist.

Praegu walitseb meie kaitsewäes täiesti sama kaebtuste tõstmise kord, mis Wene distsiplinaar-määrustikus ettenähtud.

Kaebtuse andmise õiguse põhimõte on: igale alluwave sõjawäelasele peab antama täieline võimalus iga kord, kui leiab omi õigusi kitsendatud olewat, pöörata kõrgema ülemuse poole.

Kõrgem ülemus peab aga kaebtuse tingimata hindamisele wõtma ja jalule seadma kaebaja õigused, kui leiab, et wiimasele on ülekohtu tehtud.

Walekaebtuste tõstmine on karistataw nii eraelus kui ka sõjawäes, mispärast kaebaja wastu-

tust peab kandma, kui ta sihilikult walekaebtusega esineb.

Seni ajani, kuni meil uus ajakohane distsiplinaar-määrustik wälja töötatakse, on püütud võimalikuks teha mõõda minna endisest distsiplinaar-määrustikust nii palju, kui see meie oludele ja kaitsewäes walitsewale korrale wastaw.

Kui sellest määrustikust täpselt kinni pidada oleks tahetud, siis oleks wõimata olnud teostada seda põhimõtet, mis meie kaitsewäes makswa distsipliini aluseks.

Praegu on wäljatöötamisel uus distsiplinaar-määrustik. Selle määrustiku XII päätükk, mis kaebtuste andmise korda määrab, muudetakse Lääne-Euroopa riikide sõjawäes makswa korra kohaselt, aluseks wõttes Prantsuse distsiplinaar-määrustikku. Põhimõtteliselt jääb aga kaebtuste andmise kord üldjoontes endiseks, sest et ta Prantsusmaal maksvast seadusest palju lahkuda ei lähe.

Kaebtuseks nimetatakse sõjawäelase teatamist oma ülemuse seaduse- ja õigusewastastest tegelestest ja korraldustest kaebaja suhtes, kaebajale teenistuse alal antud õiguste ja eesõiguste rikkimisest ülemuse poolt ja määratud warustusega rahuldamatata jätmisest.

Kaebtuse tõstmise õiguse teostamise tingimused on kolmesugused: 1) mis ära määrawad kaebaja õigused, 2) kaebaja õigusi piirawad ja 3) õigusi hooldawad.

Kaebtusi võib tõsta inspektori waatusel ja wäljaspool seda. Nii võib kaebaja oma kaebtust awaldata igal ajal, pääle juhtumiste, mis nähtud dist.-määrustikus art. 101, s. o. jumalateenistuse ajal, riwis ja üldse teenistuse koostuste täitmise ajal.

Ent rahwawäelasel ei ole õigus teenistusest omawoliliselt lahkuda, et kaebtust ära anda, waid peab ka sel puhul wäljaminemiseks loa nõutama.

Wäljaspool inspektori waatust antakse kaebtused edasi otsekohe sellele ülemusele, kellele allub isik, kelle kohta kaebtus tõstetakse, aga mitte otsekohe alluwave korras. Otsekohe alluwave korras antakse kaebtusi ainult sel juhtumisel, kui kaebajal teadmata, kelle süü läbi tema õigused rikutud. Kaebtused wõiwad olla suusõnalised ja kirjalikud. Wiimasel juhtumisel aga allakirjutatud kaebaja poolt, sest nimeta kirjad jätetakse tähele panemata.

Kui kaebajale ühe kuu jooksul ei ole tema kaebtuse tagajärgedest teada antud, siis võib ta

uuesti kaebada juba järgmisele ülemusele allu- wuse korras selle üle, et tema kaebtusele ei ole käiku antud.

Mis puutub suusõnalistesse kaebtustesse, ise- äranis nendesse, mis antud otsekoheses allu- wuse korras, siis peab tõendama, et niisuguste kaeb- tuste andmine ja wastuwõtmine on praktiliselt wäga otstarbetu, sest suusõnalisel edasiandmisel võib kaebtus sisuliselt moonutatud saada ja täiesti wõõra kaju omandada.

Kaebtusi ei wõi anda teenistuse raskuse üle, samuti ka määratud karistuse raskuse kohta, kui karistuse määra ülemus oma wõimu piiridest üle ei ole astunud, s. o. raskemat karistust mää- ranud, kui tal distsiplinaar-määrustiku põhjal selleks õigus oli. Selle üle aga, et kaebaja süüta karistada on saanud, on õigus kaebada, olgugi et seadus selle kohta waikib, kuid iseenesest mõista on karistamine ilma põhjusest seaduse- wastane tegu.

Kaebtusi ühes koos, samuti ka allkirju kor- jata kirjalikule kaebtusele ja seda sisse anda — on sõjawäes keelatud.

Sellest keelust üleastujaid karistatakse sõja- nuhtlusseaduse art. 111 järele.

Sihilikult kuritahtliku ehk walekaebtuse sisse- andmise pärast karistatakse süüdlasi sõjanuht- lusseaduse art. 171 ja 172 järele. Kaebtuses ei tohi tarwitada selle kohta, kelle wastu kaebtus tõstetakse, haawawaid ja alandawaid ütelsi.

Põhjendamata kaebtuse pärast võib kaebajat distsiplinaarselt karistada.

Kaebtused, selle pääle vaatamata, kas nad wastawas korras sisse antud ehk kõigile nõudeile wastawad, tulewad läbiwaatamisele. Kaebtuste registreerimiseks peab igas kompaniis olema kaebtuseraamat, kuhu sisse kantakse sõdurite kaebtused, ühes märkustega kaebtuste tagajär- gede kohta.

A. Leht.

Saksa kahurwäe formatsioonid ilmasõjas.

Ilmasõjas tõusis kahurwäe tahtsus etteaima- mata piirideni. Juba esimestes lahingutes tundus puudus kahurwäest, ning kõik sõdiwad riigid asu- sid kahurwäe üksuste arwu suurendamisele. Ka Saksamaal, kellel rahuajal kõige rohken suur- tükke oli, pidi sõja esimeste kuude kogemuste põhjal uusi kahurwäe üksusi kiiresti juurde wor- meerima hakkama.

Sõja algul koosnes saksa diwiisi kahurwägi 2—3 kergest wäljakahurwäe grupist (Abteilung). 1916 a. jagunesid kõik kahurrügemendid diwi- sides 3 grupiks (Abteilung) — 2 gruppi kergeid suurtükke ja 1 grupp kergeid haubitse; iga grupp (Abteilung) — 3 batareid. Suurtükkide arw batareis vähendati 6 päält 4 pääle. See batarei kahurite arwu vähendamine oli tingitud kõigepäält meeste ja hobuste puudusest; ka tak- tilised põhjused olid 4-suurtükilise batarei poolt.

Et ülemjuhatus juures tugewa kahurwäe re- serwi luua, wõeti igast diwiisist, kus kaks kahur- rügementi oli, üks rügement à 2 gruppi ära; diwiisi jäänud kahurrügement sai 3-da grupi juurde.

Kergete wäljabatareide arw mobilisatsiooni lõpul kaswas 1141 päält 1914 a. sügiseks 1364 pääle (kergeid suurtükid ja haubitsid). 1917 a. suwe algul oli juba 2709 batareid, nendest 1838 batareid kergeid suurtükke ja 871 batareid ker- geid haubitse.

Meeste ja hobuste puudus tegi lõpu uutele wormeerimistele kerges kahurwäes. Kuid peatselt leiti siiski wõimalik olewat kergeid reserw-kahur- rügemente ühe grupi wõrra suurendada, samuti batareidele lääne wäerinnal Reimsist mereni juurde anda 5-es ja 6-es suurtükk.

1916 a. wormeeriti juurde 6 kerget wälja ka- hurrügementi mehaanilise weojõuga (weoautod).

Suwel 1918 a. tõusis kergete wäljabatareide arw 2800 pääle, nendest olid kergete süürtükki- dega warustatud 1691 batareid, kergete haubitsi- dega — 1109 batareid. Ülaltähendatud batareide arw jäi püsima waherahuni.

Kõkkuwõttes, Saksamaal wormeeris sõja jook- sul juurde 1659 kerget wäljabatareid (145%).

Ikka suurenewa meeskonna ja hobuste puu- dusel vähendati hobuste arw kuulikastide ees 6 hobuse päält 4 pääle.

1916 aastal arwas saksa ülemjuhatus tarwi- liku olewat juurde wormeerida teatud arwu n. n. wasturünnaku- ja jalgwäe batareisid, kelle üles- andeks oli wastase äkiliste kallaletungimiste ta- gasilöömine. Selleks tuli kasutada waenlase käest sõjasaagina wõetud suurtükke. Jaanuaris 1917 a. wormeeritigi 50 niisugust ligema wõitluse batareid (ilma hobusteta); need pidid lühida distantssi päält tankidega wõitlema ja ootamata rünnakute likwi- deerimisele kaasa aitama.

Suvel 1917 a. likwideeriti need väljakahuritega varustatud ligema võitluse batareid ülemjuhatause käsul, sest nad ei suutnud nende päale pandud lootusi täiel mõõdul täita.

Jalgwäe suurtükkidest (spetsiaalmodel) wormeeriti 1. aprillist 1916 kuni 1. aprillini 1917 28 batareid. Mai- ja juunikuus 1918 a. wormeeriti juurde veel 22. Jalgwäe batareide ülesanne oli samasugune, nagu ligema võitluse batareidelgi.

Sõjasaagina sakslaste kätte langenud kahuritest moodustatud batareide (ilma hobusteta) arv oli kaunis suur. Nii sai talwel 1915/16 a. ida (wene) väerind üksinda 98 batareid ä 8 suurtükki.

Ajajooksul, väerindade muutlikkuse tõttu, tekkis tarwidus mäebatareides. 1915 a. juhulikult käepärast olewatest mäekahuritest wormeeriti 2 mäebatareid; õige lühikese aja pärast järgnes neile 1, 2, 3 ja 4-da mäekahurwäe grupi (Abteilung) moodustamine võitluseks Karpaatides, Tirolis ja Serbias. 1916 a. wormeeriti 5-es ja 6-es, ning 1917 a. — 7-es mäekahurwäe grupp.

Mäekahurwäe gruppide organisatsioon ja varustus oli kogemuste puudusel esialgul väga mitmekesine. Pärast kujunes ta järgmiselt: iga mäebatari koosnes iseseiswa töö jaoks sisse seatud ja wastawalt varustatud 2 rühmast ä 2 suurtükki. 3 batareid moodustasid mäekahurwäe grupi (Abteilung). Mäebatareide weojõuks tarwitati muulisid, kelle seljas weeti mägedes koostwõetud suurtükid, laskemoon ja varustus.

Mägistes maakondades wormeeriti veel 3 reserw-mäekahurwäe gruppi ä 2 batareid.

Palju formatsioone langes lendmasinatega võitlemisel kahurwäe osaks. Sõja algul oli kõigest kaks 7,7 cm. autosuurtükki ja kaks samakaliibrilist Sockel-suurtükki. Arwati, et kerge väljakahurwägi suudab waenlase lendmasinatega küllalt hääde tagajärgedega wõidelda. Kuid ka siin tõi tegelik elu palju muudatusi. Lennuwägi kujunes warsti iseseiswaks wäeliigiks. Temaga võitlemiseks pidid sakslased kogu oma jõu kokku wõtma. Nad konstrueerisid selleks ots-tarbeks terve rea spetsiaalsuurtükke kaliibriga 3,7—10,5 cm. ja ulatawusega kuni 13.900 m. Sakslastel oli wäerinnal: 1915 a. lõpul — 641, 1916 a. lõpul — 1519, 1917 a. lõpul — 1952 ja 1918 a. suwel — 2558 spetsiaalsuurtükki wõitlemiseks lendmasinatega.

Juulikuus 1915 a. sai iga jalgwäe diwiis ühe hobustega transporteeritawa kahurrühma lendma-

sinatega wõitlemise suurtükke, 1916 a. sai iga korpus päale selle veel 2 spetsiaal autosuurtükki. Hiljem koondati lennuwäega wõitlemise kahurwäe üksused tarwiduse järele wäerindade juurde. Oktoobrikuus 1916 a. alluwad kõik need üksused juba lennuwäe ülemale, kes neid tarwiduse järele armeedele jagab.

Raske kahurwägi koosnes sõja algul 50 bataljonist ja ühest katsebatareist, kokku 576 suurtükist. Päale mobilisatsiooni läbiwiimist oli raske kahurwäge:

1) 57 rasket väljabataljoni (26 bataljoni raskeid haubitse, 1 bataljon 10 cm. raskeid suurtükke, 14 bataljoni müüserid, 1 batl. raskeid suurtükke ja 15 kindluse kahurbataljoni);

2) 8 wäga rasket batareid;

3) 52 rasket reserw-kahurbataljoni (31 batl. raskeid haubitse, 12 batl. 10 cm. suurtükke, 5 batl. müüserid, 4 batl. 13 cm. suurtükke);

4) 24 rasket landwehr-kahurbataljoni (rasked haubitsid).

Iga saksa korpuse koosseisu kuulus 1 raske kahurbataljon. 14 bataljoni müüserid moodustasid n. n. armee kahurwäe; 10 cm. suurtükide bataljon kujutas enesest allika tagawara formatsioonideks; wäga rasked kahurbataljonid olid ülemjuhataja reserwis; 15 rasket kahurbataljoni moodustasid kindluste ja sadamate kahurwäe.

Sõja lõpul oli sakslastel rasket kahurwäge:

1) 364 rakendatud kahurbataljoni, nendest 250 batl. raskeid haubitse ja 10 cm. suurtükke, 96 batl. müüserid ja 16 batl. pikke 15 cm. suurtükke;

2) 57 rakendamata kahurbataljoni, nendest 33 batl. raskeid 15 cm. suurtükke;

3) 44 batareid wäga raskeid suurtükke ja

4) 14 batareid wäga raskeid haubitse.

Liuglewa lendjoonega raskete suurtükide pääülesandeks oli waenlase kaugete seljataguste asukohtade tulistamine õige suure distantsi päält (kuni 50 klm., sõja lõpul isegi kuni 120 klm.), kuna kumera lendjoonega rasked haubitsid häwitasid soliidseid betoonist ja raudbetoonist ehitatud katteid.

Kokku oli 1660 rasket batareid. Weebruari-kuus 1918 oli sakslastel wäerinnal 6819 rasket kahurit.

Saksa wälja kahurwägi rahu ajal ja 1918 aastal:

	Arw 1914 a.: (rahuajal)	1918 aastal:	
		Arw	Juurde- kasw 0/0 0/0-es
Kerged wäljakahurid	6.328	12.492	1970/0
Rasked kahurid	576	6.819	1.1840/0
Lendmasinate wastu wõttelewad kahurid.	4	2.558	63.9500/0
Ohwitsere	1.420	18.500	1.3030/0
Alamohwit. ja reamehi	33.250	400.000	1.2030/0
Hobuseid.	3.400	202.500	5.9560/0

Sõja algul koosnesid saksa rasked kahurbataljonid 4 batারেist (müüser-batारेid — 2 batಾರೆist), sõja ajal aga jäi batಾರೆide arw kummagis

3 pääle püsima; sääljuures pooltes batಾರೆides bataljonis olid rasked kahurid, pooltes — rasked haubitsid.

Ikka suurenewa raske kahurwäe puuduse katmiseks kasutasid sakslased kõigepäält wastaste käest wõtud raskeid kahureid. 1915 aastal wenelastelt wõtud raskete kahurite hulk aitas neid hädast wälja ja wõimaldas neile juurde wormeerida palju uusi raskeid kahurüksusi.

1916 ja 1917 a. jooksul wormeeriti hulk rakendamata wäerindadel positsioonil seiswaid raskeid batಾರೆisid kahurbataljonideks ja warustati ümber moodsate kahuritega. Iga diwiisi koosseis suurenes selle tagajärjel 1 raske kahurbataljoni wõrra. Ülejäänud kahurbataljonid wiidi ülemjuhatusse kahurwäe reserwi, mispärast wiimane jõu poolest tublisti suurenes.

G. Leets.

Meie uus jalgwäe määrustik.

Terwitamiswäärt sündmuseks wõime „Jalgwäe määrustiku“ I osa ilmumist nimetada. Sellega on alus pandud uuele elule ja maha maetud endised tardunud ja eluta wõtted ja põhimõtted. Äraiganenud wormide asemele, mis katsumiste tundidel mitte üksinda oma olemasolemise tarwidust ja otstarbekohasust ei suutnud kaitsta, waid mis nii paljudel kordadel just õnnetuste ja rohkete ohwite pääpõhjuseks saanud, astuwad uued, — kogu ilma sõjawägede poolt wälja töötatud põhilised, mis kinnitust leidnud wiimastel sõjariistus rahwaste heitlustel.

Ei saa salata, et meie malewas uute põhimõtete järele tungiw tarwidus ja suur igatsus oli. Saadi ju selgesti aru, et need õpetamise ja tegutsemise wiisid, mis meile wana aeg oli pärandanud, ainult weel ajutiselt tarwitusel on.

Kõigile oli selge, et sõjakunsti muutlikud wormid omas lõpmatus ewolutsioonis ilmasõja päiwil ootamatuid edusamme tegid; teati, et mõödapääsmatute põhjuste sunnil senine „lahinguwäljade tühjus“ weel hõredamaks muutus; ai-

mati, et üksik-wõtteleja tähtsus selles „hõreduses“ lõpmata on tõusnud; märgati, kuidas tehnika waimu püüdis lämmatada; oldi kindel, et suur sõda on loonud uued wõitluswormid, esile toonud uued wõitlusabinõud, üles seadnud uued õpetused ja doktriinid.

Kõige selle juures teati ka, et meie, — kui meie teistega sammu tahame pidada ega teiste jalgu jääda, — wõimalikult rutem wana endast jäänawalt maha peame raputama ja uued põhimõtted ja wormid omandama.

Läinud ilmasõjast, mis kujutab lõpmatuid wariatsioone — alates kõige peenemast diplomaatiast kuni kõige lihtsamate wanade ja uute wõtete kombinatsioonideni lahinguwäljadel, — pole mitte kerge järeldusi teha. Weel raskem on nende järelduste najal uusi seadusi, mis lühidad, selged ja igapidi põhjendatud, luua.

Selle raske tööga on aga juba hakkama saadud. Selle tõenduseks on meile ilmunud uus jalgwäe määrustik.

Ergo.

Mõndasugust.

Tankide tulewik. Kolonel Fuller kuulutab tankidele õige tähtsa tulewiku. Pääle ilmasõda on tank jõudsasti arenenud, ja tema abil wõib juba ligemal ajal merelt maa pääle tungida. Tuleb aeg, ütleb Fuller, kus iselaadi laewadelt tuleb mannermaale mehaaniline sõja-

wägi, mis liigub maad mõõda kiirusega 10 miili tunnis ja 24 tunni jooksul jõuab kaldast 150 miili kaugusele maa sisse. Sel wiisil waenlasest puhastatud rannas on lennuwäe kaasabil kerge leida täitsa kindlaid kohti, kuhu wõib dessant maale saata. —s.

Inglise vägede arw Prantsusmaal. Ilmasõja jooksul on inglise väge Prantsusmaale järgmiselt transporeeritud:

Diviisid rahwuse järele	1 oktoobr. 1914		1. maiks 1915		1. weebr. 1916		1. septemb. 1916		1. aprilliks 1917	
	jalg-wäe diwiise	ratsa-diwiise	jalg-wäe diwiise	ratsa-diwiise	jalg-wäe diwiise	ratsa-diwiise	jalg-wäe diwiise	ratsa-diwiise	jalg-wäe diwiise	ratsa-diwiise
Inglise diwiise	8	3	12	3	37	—	47	3	53	—
India diwiise	2	2	2	2	—	—	—	—	—	—
Kokku	200.000									
Kanaada diwiise			1	1*	3	1*	4	1*	4	1*
Kokku			300.000		800.000					
Austraalia diwiise							4	—	5	—
Uue-Meremaa diwiise							1/8	—	1	—
Lõuna-Aafrika diwiise							1/8	—	1	—
Kokku							1.400.000		1.600.000	

Transporteeritud diwiise

*) brigaadid.

Ohwitseride arw prantsuse sõjawäes. Uus sõjawäe eelseadus määrab prantsuse ohwitseride arwu rahuajal 20.500 pääle kindlaks (20% vähem kui 1914 aastal).

Prantsuse sõjaministeeriumi eelarwe 1922 a. pääle oli 4.780.000.000 fr. pääle kindlaks määratud (praeguse sõjawäe üldarw — 770.000 meest).

Inglismaa kaotas Ilmasõjas surnutena 905 038 meest. Sellest arwust langeb Keskrigi pääle 716.138 (1,56% rahwa üldarwust), Kanaada — 56.000, Austraalia — 57.200, Uus-Meremaa — 15.200, ülejäänud arw — väiksemate asumaade pääle.

Maa- ja merewäe ühendatud kindralstaabi kursused Inglismaal. Inglismaal kawatsetakse ligemal ajal ühendada maawäe kindralstaabi akadeemia ja merewäe kindralstaabi akadeemia. Eesmärk — maa- ja merewäe ohwitseride tutvustamine sõjapidamise meetodiga nii merel kui maa pääl.

Austria sõjawäe arw rahuajal. Praegu on Austrias püssi all 24.000 meest, s. o. 6.000 wõrra vähem, kui Austriale rahulepingu järele ette nähtud. Põhjus — palamine sõjawäkke (Austrias on palgatud sõjawägi) ei anna häid tagajärgi prowintsis.

Õhuühendus Inglismaa ja asumaade wahel. „La Dépeche coloniale“ teadustab, et ühel Inglismaa osariigil on kawatus sisse seada alaline õhuühendus metro-poolia ja asumaade wahel. Selle projekti järele kawatsetakse ellu kutsuda „Kuninglik õhuühenduse selts“ põhikapitaaliga 1.500.000.000 naelsterlingit.

Kõik osawõtjad riigid on kohustatud maksma selt-sile kiirpakkide transporeerimise eest waheraha raudtee (laewa) ja lennuki takside järele. Kirjade taksi ei suuredanda — lisakulud wõtab walitsus enda kanda.

Uue projekti järele kestab teekond Inglismaalt Indiasse ja Lõuna-Aafrikasse 5 päewa, Inglismaalt Austraaliasse ja Uuele Meremaale aga 10—12 päewa.

Laskeriistade fabrikatsioon Saksamaal. Ilmasõjas walmistas Saksamaa:

Wintpüsse:		
1914 a. iga kuu	ligi	21.000 tk.
1916 a. alates iga kuu		200.000 „
1917 ja 1918 a. iga kuu		250.000 „
Kuulipildujaid:		
1914 a. iga kuu		200 tk.
1916 a. alates iga kuu		2.300 „
Oktoober 1917 a.		14.400 „
September 1918 a.		13.762 „
Oktoober 1918 a.		13.000 „
Suurtükke:		
1914 a. iga kuu		100 tk.
1916 a. alates iga kuu		1.500 „
Weebruar 1918 a.		2.243 „
Juuni 1918 a.		2.798 „
Miinipildujaid:		
1917 a. alates iga kuu		4.300 tk.
„ „ miine iga kuu		1.750.000 „
Pommipildujaid:		
1917 a. alates iga kuu		5.000—8.000 tk.
„ „ pomme iga kuu		2.500.000 „
Käsigranaate:		
1917 a. alates iga kuu		üle 7.000.000 tk.

—s.

Wastutaw toimetaja: Kindralstaabi kolonel N. Reek
Wäljaandja: Kindralstaabi Walitsus.

Sõjawäe trükikoda.